

GREKISK-ITALIENSKA KRIGET — EN ÖVERSIKT

Av generallöjtnant PONTUS REUTERSWÄRD, Drottningholm

MÅNDAGEN den 28 oktober 1940 överlämnade den italienska ministern i Aten klockan 3 förmiddagen — enligt axelmakternas manér — till premiärministern Metaxas ett ej alltför oväntat ultimatum med tre timmars frist. I samförstånd med konungen tillbakavisade Metaxas — som det synes på stående fot — Italiens fordringar, vilka i fråga om krav på grekiskt territorium voro oförenliga med Greklands oberoende. Sannolikt torde Italien bl. a. krävt Saloniki, Korfu och Kreta. Klockan 5.30 samma morgon angrepo italienska styrkor de grekiska ställningarna vid albanska gränsen. Ett i värdig ton hållet upprop till det grekiska folket slöt Metaxas med orden: »Vi skola visa, om vi äro värdiga våra förfäder och den frihet som de tryggt åt oss.» Och nu: »Till kamp!»

Mussolini hade sannolikt väntat, att Grekland utan strid skulle böja sig för de italienska kraven. Han hade emellertid missräknat sig, måhända särskilt på den i Grekland *före* kriget befintliga femte kolonnens betydelse. Italiens Atenminister Grazzi lär hava räknat med en revolt så snart invasionen började. Grekerna hava i stället presterat ett motstånd, som fullständigt korsat italienarnas planer.

Greklands krigsmakt står i fred under enhetlig ledning av premiärministern generalen Metaxas, vilken samtidigt är krigs-, marin- och luftförsvarsminister. Armén har tidigare icke åtnjutit ett alltför högt anseende. Under de senare åren hava emellertid stora offer bragts försvaret och särskilt har vad angår armén skapats en maktfaktor, som borde ingiva respekt. Med fredsindelning på 14 fördelningar (i Sverige 5) sammanförda till fyra armékårer, en årlig rekrytkontingent på omkring 85,000 man (i Sverige omkring 30,000 man) samt med tvåårig tjänstgöringstid har man skapat möjlighet att uppställa en krigshär på omkring 20 fördelningar om tre infanteriregementen, tillsammans omkring 400,000 man, en betydande styrka då Greklands folkmängd endast är omkring 7 miljoner. Av ekonomiska skäl torde dock icke härens utrustning, särskilt reservfördelningarnas, hava kunnat bringas till

önskvärd nivå. Detta uppväges emellertid i icke ringa mån genom att armén är övad för bergsoperationer, där det personliga initiativet och stridsandan hos truppen är av största betydelse, samt genom att den besitter krigserfarenhet. På gränsen mot Albanien ha grekerna dessutom sedan 1936 för stora kostnader utfört omfattande fortifikatoriska arbeten, den s. k. Metaxaslinjen.

Flygvapnet har ej samma höga kvalitet som armén. Det torde hava räknat högst omkring 200 plan fullt moderna i första linjen. Luftvärnet anses vara ganska svagt.

Flottan är baserad utanför Atén. Den består av en lättare moderniserad kryssare, omkring 20 torpedjagare, ett tiotal moderna u-båtar samt ett rätt effektivt minväsende. Alltså en relativt liten flotta med huvudvikten lagd på mycket lätta sjöstridskrafter. Dessa äro icke i stånd att skydda de vidsträckta kusterna, vilka erbjuda såväl en fiende som en allierad förträffliga möjligheter till flottbaser. I detta samband bör även omnämnas den korintiska kanalen, som medger snabb förflyttning av krigsfartyg från Joniska till Egeiska haven.¹

Medan konung Georg under kriget är överbefälhavare för Greklands samtliga stridskrafter till lands, till sjöss och i luften, har hittillsvarande chefen för generalstabens generalen Alexander Papagos övertagit det direkta befälet över armén. Såsom chef för generalstabens sedan 1936 är det general Papagos, som under Metaxas' ledning har hedern av den lantmilitära beredskapen i Grekland.

Själen i det nydaningsarbete, som på skilda områden under de sista åren ägt rum i Grekland, är general Metaxas, som 1936 blev premiärminister och nu är beklädd med diktatorisk makt. Metaxas, som närmar sig de 70 åren, har bakom sig en äventyrlig bana. Som ung officer deltog han med heder i det grekisk-turkiska kriget 1897, genomgick därefter med glänsande betyg den tyska krigsakademin samt var under kriget 1912—1913 ledare för grekiska generalstabens operationsavdelning. Han visade stor strategisk skicklighet och erhöll smeknamnet »den lille Moltke». Efter kriget utsågs han till chef för armén men råkade i konflikt med Venizelos och lämnade hären för att ägna sig åt politiken. Nu följde en mångårig politisk dragkamp mellan Venizelos och Metaxas. Upprepade gånger måste Metaxas rädda sitt liv genom att

¹ Den ekonomiska försvarsberedskapen och den inre frontens problem hava ägnats stor uppmärksamhet. Redan 1936 tillsattes för dessa ändamål en kommission, i vilken premiärministern själv övertog ordförandeskapet.

gå i landsflykt. Valen i januari 1936 visade emellertid att vinder vänt. Liberalerna hade avgått med segern och Metaxas blev snart därefter premiärminister. Hans främsta motståndare Kondylis, Venizelos och Tzaldaris hava under de sista åren avgått med döden, ett förhållande, som i ej ringa mån jämnat vägen för Greklands nuvarande diktator.

Liksom andra diktatorer beskylls även Metaxas för att hava undertryckt det grekiska folkets rättigheter. I ett märkligt anförande till universitetets i Atén professorer och lärare förklarade Metaxas strax efter krigsutbrottet att han icke undertryckt utan i stället säkrat folkets rättigheter. »Ett bevis härför är», sade han bl. a., »att folket i dag offerar allt och gjuter sitt blod för att bevara dessa rättigheter. Vad jag infört i det politiska livet är ett element som vi saknat det senaste århundradet och vars frånvaro föranlett stora katastrofer, nämligen disciplinen, icke servil underkastelse utan ansvarskännande disciplin och frivillig underkastelse. Tack vare denna disciplin ha vi kunnat bygga upp våra militära styrkor som nu triumfera på marken, till sjöss och i luften. Tack vare disciplinen har hellenismen rest sig som en man över hela världen och tack vare den går den grekiska ungdomen nu med entusiasm mot fienden.»

Anfallet mot Grekland ställde England inför ett kritiskt problem. Hur skulle den utlovade garantin kunna lämnas? Det engelska flygvapnet var så hårt engagerat i Afrika, att man i början av kriget ställde sig mycket skeptisk till möjligheten att överföra brittiska flygförband av betydelse till Grekland. Redan under de första dagarna av november sändes emellertid en engelsk flygstyrka till grekiska fastlandet och sannolikt även till Kreta. Senare hava ytterligare flygstridskrafter ställts till grekernas förfogande. Grekerna synas även hava fått en värdefull hjälp av England i form av pansarvärnskanoner och tanks. Den grekiska regeringen lär å sin sida hava ställt hela handelsflottan (omkring 1,800,000 ton) trots protester från redarna till Englands förfogande.

De geografiska förhållandena ställde sig obetingat gynnsamma för grekerna, i det att det grekiska gränsområdets karaktär av utpräglat bergland med mycket svagt utvecklade vägnät och svårframkomlig passterräng gynnar den försvarande. Över albansk-grekiska gränsen, som har en längd av omkring 200 km., gå endast tvenne genomgående landsvägar, den ena väster om de mäktiga Pindosbergen över Konitsa—Janina—Missolongi till Atén,

den andra öster om bergen över Koritza—Florina och därifrån dels till Saloniki och dels söderut till Larissa—Lamia mot Atén. Berglandet mellan vägarna är mycket svårframkomligt, topparna äro flerstädes över 2,000 meter, och endast en landsväg, från Janina över Trikkala med en avväg till Florina samt några stigar förbinda de båda vägsystemen. Terrängen är lättare framkomlig öster om Pindos, men även här finnas stora bergspartier. Nära den grekiska gränsen hava däremot italienarna inom Albanien genomfört ett omfattande vägbygge i strategiskt syfte.

Vid fientligheternas början synas styrkeförhållandena å båda sidor gränsen hava varit följande: På italienska sidan uppmarscherade på en front av omkring 140 km. 9. armén, bestående av två armékårer, ett kustdetachment, en alpfördelning och en pansarfördelning. Fördelningen utgöres bl. a. av två infanteriregementen, ett artilleriregemente samt en svartskjortelejon på regementsstab och minst två bataljoner. Tillsammans kunna de för den första offensiven avsedda armétrupperna uppskattas till högst 150,000 man. Dessutom voro i Albanien starka flygstridskrafter — sannolikt två flygarmékårer — samlade. Det grekiska gränsförsvaret uppgives till att börja med ej hava räknat mer än halvannan infanterifördelning. Den korta tidsfristen vid överlämnandet av Italiens ultimatum medgav icke någon nämnvärd förstärkning av gränstrupperna före operationernas början. Italienarna förfogade sålunda över en betydande överlägsenhet.

De militära operationerna.

Som känt är kröntes även den italienska offensiven till en början med en viss framgång. På sju olika punkter lära italienska trupper hava passerat gränsen. De styrkor, som framryckte på högra flygeln i huvudsak längs kusten, genombröto Metaxaslinjen och överskredo Kalamasfloden, på vars östra strand ett brohuvud ordnades. Även i mitten inom Pindusområdet kastades de grekiska gränsbevakningsavdelningarna över Konitsa tillbaka ett 20-tal kilometer. Det var den italienska alpfördelningen Julia, förstärkt med pansarförband och bersaglieri, som trängde fram över Konitsa för att taga den viktiga vägknuten Metsovon och därigenom spränga det grekiska försvaret i två delar.

Under tiden fortgick den grekiska mobiliseringen med obeskrivlig entusiasm. På grund av det hotande läget, som uppstod genom alpfördelningens snabba framryckning, beordrade den grekiska överbefälhavaren i närheten varande förband att omedelbart förflytta sig till krigsskådeplatsen »även om tillförseln icke ordnats». En frivillig mobilisering kom samtidigt till stånd bland befolkningen i de berörda trakterna. Åt åldringar och kvinnor uppdrogs att sörja för fram-

forslandet av förnödenheter till de framryckande trupperna. Därefter sattes ett grekiskt motanfall in. Den italienska alpfordelningen blev omfattad över bergen av det grekiska alpinfanteriet med dess evzonavdelningar¹ samt led ett allvarligt nederlag. Ett betydande antal fångar och stora materielmängder föll i grekernas händer. De grekiska trupperna förföljde de flyende resterna av alpfordelningen och nådde snabbt albanska gränsen.

Även på vänstra flygeln övergingo grekerna till offensiven. Å högra (norra) flygeln skötte däremot grekerna redan från början försvaret offensivt. Strax efter krigsutbrottet framryckte nämligen grekiska styrkor öster och söder om Koritza in på albanskt område. Målet för offensiven var Koritza, en betydande vägknutpunkt och en central för den italienska arméns underhållstjänst. Gent emot den italienska överlägsenheten var detta en djärv operation. Trots häf-

¹ Kjolbärande grekiska elitsoldater, sammanförda i avdelningar, benämnda efter berömda krigshjältar såsom »Leonidas», »Themistokles» o. s. v.

tigt motstånd lyckades dock grekerna — som det påstås genom kraftiga bajonettanfall — bemäktiga sig flera av de höjder, som behärska staden. Brittiska bombplan lära även kraftigt hava understött de grekiska trupperna i detta avsnitt.

Därmed var *krigets första skede* avslutat. Grekerna hade vunnit tid att genomföra sin allmänna mobilisering samt påbörja framsändandet av förstärkningar till de hotade områdena och detta trots att de italienska flygstridskrafterna ingripit mot mobiliseringsorter och kommunikationsleder. Den mobiliserade grekiska hären bestod av 1. och 2. armén. Medan 1. armén koncentrerades mot Albanien intog 2. armén ett förberedande uppmarschläge mot Bulgarien. Tillsammans lära tretton fördelningar hava insatts mot Albanien, organiserade på bl. a. tre infanteriregementen, medan mot Bulgarien uppmarscherat fem fördelningar. I hären torde även ingå några »utländska» brigader, troligen främlingslegioner från Syrien. Den grekiska armén synes sålunda efter verkställd mobilisering hava vunnit en påtaglig överlägsenhet, framför allt sedan grekerna ansett sig våga till den albanska fronten överföra en del trupper, som skickats till den bulgariska gränsen.

Krigets andra skede kännetecknas främst av en grekisk offensiv över hela fronten, vilken ledde till att grekiskt område efter några dagar helt befriades från fienden. Samtidigt tillkommo å den italienska sidan betydande förstärkningar bestående av 11. armén, i vilken sex fördelningar torde ingått. Till befälhavare för samtliga trupper i Albanien utsågs chefen för 9. armén, förutvarande statssekreteraren generalen Soddu. Den omgruppering av italienska krafterna, som nu blev nödvändig, verkade helt naturligt försvårande på operationerna. Fronten uppdelades i stort sett mellan arméerna så, att 9. armén övertog den norra och 11. armén den södra flygeln.

Nästa betydande framgång för grekerna blev Koritzas erövrande den 17 november, en bragd som vittnar högt om de grekiska truppernas anfallsanda och duglighet. Koritzas fall medförde ett så rikt byte att det lär hava varit tillräckligt för att utrusta två hela fördelningar. Grekernas framryckning var så snabb att italienarnas försök att förstöra materielen misslyckades. Efter Koritzas intagande fortsatte de grekiska kolonnerna på denna flygel mot respektive Pogradetz och Moskopole. I kustområdet togo grekerna Konispol och i centern nåddes Argyrocastro.

Med beundran men även med förvåning följde man den grekiska offensiven och frågade sig tämligen allmänt huruvida grekerna inför de väntade italienska förstärkningarna skulle besitta krafter att fullfölja de vunna framgångarna.

Under *krigets tredje skede* bevarade de grekiska trupperna alltjämt till en början initiativet och drevo trots ogynnsamma klimatiska förhållanden och svår terräng de italienska styrkorna sakt men säkert tillbaka utefter hela fronten utom på högra flygeln, där läget förblev tämligen stationärt. Undan för undan erövrades Premeti, Argyrocastro (6 december), Delvino och Santi Quaranta. Vid striderna om Premeti och Argyrocastro utmanövrerades italienarna från

sina ställningar genom omfattande rörelser mot deras förbindelser. Förlusten av Santi Quaranta och Argyrocastro liksom även Koritza voro för den italienska ledningen i hög grad kännbara, då härigenom för underhållstjänsten högst viktiga baspunkter gingo förlorade. Argyrocastro och Koritza lära dessutom vara Sydalbaniens ypperligaste flygplatser.

Motgångarna i Albanien fingo fortare än man väntat inrepolitiska följder. Den 6 december entledigades på egen begäran marskalken Pietro Badoglio. Segraren i Abessinien uppges hava varit bestämt emot det grekiska kriget. Dagarna efter Badoglios avgång trädde såväl guvernören på Tolvöarna, de Vecchia, en gammal fascist och personlig vän till Mussolini, som marinstabschefen Cavagnari tillbaka från sina poster.

På grund av det allt starkare motståndet på den högra flygeln vill det synas som om den grekiska ledningen i början av december strävade efter att föra över operationernas tyngdpunkt till den vänstra flygeln och uppställt Valona som strategiskt mål för denna flygel.

Italienarna gjorde emellertid förtvivlade försök att genom motoffensiver utefter hela fronten hejda den grekiska framryckningen. Kölden, de iskalla vindarna och snöfallen bidrogo även att begränsa framkomstmöjligheterna. Härtill kom att bristen å vinterutrustning — såväl soldaternas personliga utrustning som förlägnings- och sjukvårdsmateriel m. m. — alltmera gjorde sig kännbar. Av allt att döma hava trupperna å båda sidor härigenom fått genomgå mycket stora påfrestningar.

Från mitten av december har kriget mer och mer övergått till rent ställningskrig. Italienarnas motstånd har hårdnat och de försvara en förstärkt linje, som synes gå från trakten öster om Elbasan—väster Moskopole—över Tepeleni—ned till kusten i trakten av Borsh. Antagligen har även en bakre försvarslinje framför Berat och Valona förberetts.

Den 22 december lyckades emellertid grekerna genombryta den italienska försvarslinjen på den södra fronten samt intaga Chimara (25 km. väster Argyrocastro). Italienarna stå nu på denna flygel i omedelbar närhet av Valona, vars betydelse som hamn minskas för varje steg som grekerna ytterligare närmar sig staden. Ännu en framgång hava grekerna inregistrerat genom erövrandet den 10 januari av Klisura, som under närmare en månad hårdnackat försvarats av italienska elitförband. Genom Klisuras intagande har ett viktigt hinder på vägen mot Berat undanröjts, men även försvaret av Tepeleni, som tryggar vägen mot Valona, försvåras enär nu risk för anfall i italienarnas vänstra flank föreligger.

I den norra sektorn har läget förblivit i huvudsak oförändrat, sedan italienarna efter hårda strider lyckats återerövra Pogradetz vid Ochridasjön. Grekernas försök att genombryta italienarnas front i riktning mot den mycket viktiga orten Elbasan har hittills misslyckats. Detta torde bero på att under senare tiden avsevärda förstärkningar såväl per flyg som genom överskeppning tillförts detta område, vartill kommer det italienska artilleriets överlägsenhet samt

de klimatiska förhållandena. Skulle emellertid Elbasan falla står mycket på spel. Avståndet från denna ort till kusten är endast 45 km.

Italienarnas strävanden gå nu med alla sannolikhet ut på att med alla medel stabilisera fronten för att få tid och möjlighet att föra över förstärkningar av trupper och materiel samt på så sätt nå den överlägsenhet över grekerna som är nödvändig för att, när gynnsammare väderlek inträder, igångsätta en offensiv samt härigenom rycka initiativet till sig. Man söker med andra ord att gottgöra försummelserna i krigets början i fråga om samarbetet mellan utrikes- och militärledningen, försummelser, som redan stått italienska folket mycket dyrt. En betydelsefull personalplacering har även i dagarna ägt rum, då chefen för italienska generalstaben, Cavallero, själv övertagit posten såsom överbefälhavare i Albanien i stället för general Soddu, som av hälsoskäl trätt tillbaka.

*

Den närmaste tiden kommer att visa, huruvida italienarna äro i stånd att hålla sin front. Skulle denna vackla, te sig utsikterna för dem mörka. Det stora frågetecknet är likväl Tyskland och dess eventuella planer att ingripa på Balkan.

Det är helt naturligt en väsentlig skillnad att föra krig inom ett vägfattigt skogs- och bergsområde som det grekiska gränsområdet, och inom områden, där ett rikt vägnät möjliggör utnyttjandet av den numerära överlägsenheten och de motoriserade förbanden. Några strider med stora sammanhängande fronter hava icke kunnat förekomma under det grekisk-italienska kriget. Operationerna hava haft karaktären av isolerade stridshandlingar utmed dalgångarna, där de båda kämpande sökt att med relativt mindre styrkor genom omfattande rörelser tränga fram över de kringliggande bergen mot motståndarens flanker och rygg för att hota hans förbindelser samt på så sätt utmanövrera honom. Saken av vägförbindelser i sidled utmed den grekiska fronten hava även i hög grad försvårat truppförflyttningar från ett operationsområde till ett annat.

Man kan iakttaga en viss skiljaktighet i det taktiska uppträdandet hos de båda krigförandes flygstyrkor. Det engelsk-grekiska flyget synes främst hava strävat särskilt i början av kriget att verka mot fiendens förbindelser och hamnar samt flygplatserna. Anfallen på hamnarna Valona och Durazzo hava varit mycket besvärande. Men även de grekiska truppers strid har energiskt understötts. Italienska flyget åter har uppträtt till mera direkt understöd av armén. Så närbelägna som de italienska baserna ligga Grekland hade man väntat sig ett kraftigare bekämpande av hemorten och de grekiska flygplatserna.

Enligt uppgifter i pressen har Otrantosundet passerats såväl av en engelsk flottavdelning som upprepade gånger av grekiska jagare. Härvid har bl. a. Valona bombarderats. Detta måste betraktas såsom mycket märkligt, särskilt om någon del av engelska flottan verkligen lyckats tränga igenom sundet, enär Italien här sedan en följd av år med stor iver och betydande kostnader sökt skapa ett ogenomträngligt lås. Förutom på båda sidor uppförda starka kustbefästningar, vilkas grovkalibriga kanoner kunna lägga det 7—8 mil breda sundet under korseld, tillkomma ett omfångsrikt minsystem och dyrbara ubåtsnät.

Nedskrivaren av dessa anteckningar hade tillfälle att närvara, då Mussolini på Palazzo Venezia den 10 juni proklamerade krigsutbrottet. En oöverskådlig människomassa hade mött upp för att lyssna till det med mycken oro och spänning väntade talet. Med undantag för fascistorganisationerna mottogs il Duces tal med föga entusiasm. Allvar och resignation präglade i stället befolkningens hållning. Man hade tydligen hellre önskat att få behålla freden. Helt olika är inställningen i Grekland, där det ju gäller att försvara fosterlandets frihet och självständighet. Dessutom har kriget så gått greken i blodet att det blivit nästan en tradition. Under de senaste femtio åren hava grekerna upprepade gånger kallats till vapen för sitt land. Att draga i fält samt att komma tillbaka död eller lemlästad är en utsikt, med vilken varje man i Grekland därför räknar. Den grekiska soldaten är med andra ord beredd att offra sitt liv för fosterlandet.

Vilka äro då anledningarna till de grekiska framgångarna? Främst torde dessa vara att söka i en god försvarsberedskap, i en för operationer i de bergiga och vägfattiga gränsområdena lämplig organisation och utrustning av armén, i den anfallsanda som präglar trupperna och som får ett talande uttryck i grekernas oförskräckthet att gå motståndaren inpå livet i närstrid, samt ej minst i den disciplin och offervillighet, som behärskar hela nationen.

Huru än framtiden må gestalta sig är ett säkert. Grekerna hava under de gångna två krigsmånaderna nått storartade resultat. Någon militärpromenad till Atén blev det ej, såsom italienska ministern lär hava ställt i utsikt.

Över fjärdedelen av Albanien har besatts. Grekerna äro förskonade från krig i eget land.

15 jan. 1941.